

نوزادان پیشرس و دیررس در حیوانات و پرندگان

رفتارهای مادرانه به طور مستقیم بستگی شرایط بدنی و توانمندیهای نوزادان در زمان تولد دارد. نوزادان حیوانات و پرندگان از نظر تکامل بدنی و حواس در زمان تولد به دو دسته تقسیم میشوند: دیررس یا پیشرس.

رضا صادقی

آنها با محیط زندگی یا محل تولد آنهاست تا بتواند آنها را از نگاه شکارچیان دور نگه دارد. بسیاری از جاندارانی که طعمه دیگران هستند نوزادان پیشرس دارند.

یکی دیگر از ویژگی‌هایی که نقش مهمی در تعیین نوع نوزادان دارد، امکان لانه‌سازی برای مادر و پدر و فراهم کردن محلی برای نگهداری از فرزندان است. بسیاری از پرندگانی که جوجه‌های پیشرس دارند در آشیانه‌های زمینی زادوولد می‌کنند؛ نه بالای درختان یا صخره‌ها. برای همین جوجه‌های آنان باید بتوانند در کنار مادر و پدر خود حرکت یا شنا و آنها را تعقیب کنند. آشیانه‌ها یا استتار چندانی ندارند یا تا حد قابل توجهی در دسترس شکارچیان هستند. در مورد حیواناتی که نوزادان پیشرس دارند می‌توان تصور کرد فراهم کردن لانه و پناهگاهی به دور از نگاه دیگران برای یک ماده‌فیل آفریقایی یا ۴ تن وزن، ۳ و نیم متر قد و نوزادی که هنگام تولد ۱۲۰ کیلو وزن دارد ممکن نیست. بنابراین برای بقای نوزاد راهی جز پیشرس بودن باقی نمی‌ماند. این جانوران روش‌های یافتن غذا و مراقبت از بدن را به فرزندان خود یاد می‌دهند و گاهی به صورت گروهی از نوزادان همدیگر مراقبت می‌کنند.

برخی جانوران مانند لاکپشت‌ها و بسیاری دیگر از خزندگان نه‌فقط نوزادان پیشرس دارند بلکه هیچ‌گونه رفتار مادرانه‌ای برای مراقبت از نوزادان ندارند. تنها رفتار مادرانه لاکپشت‌ها پوشاندن تخم‌ها با شن و ماسه است. نوزادان پس از تولد به سرعت راه خود را به سوی دریا پیدا می‌کنند.

در مقابل نوزادان پیشرس، نوزادان دیررس قرار دارند. این نوزادان یا جوجه‌ها به‌هنگام تولد بسیار ناتوان و نیازمند کمک هستند. چشم‌ها و گوش‌های آنان بسته است. اندام‌های حرکتی بسیار ضعیف‌اند. آنها نمی‌توانند راه بروند، پرواز یا شنا کنند. بدن آنها بدون پر و پوشش

مراقبت از نوزادان و فرزندان یکی از جنبه‌های مهم رفتارهای مادرانه و بخشی از مجموعه بزرگ رفتارهای زادوولد در بسیاری از جانداران است. در حالی که در گروهی از حیوانات هیچ نوع رفتار شاخصی برای نگهداری از نوزادان دیده نمی‌شود، گروهی دیگر، فرزندان خود را با وسواس و دقت فراوان تغذیه و از آنها مراقبت می‌کنند. رفتارهای مادرانه به طور مستقیم بستگی شرایط بدنی و توانمندی‌های نوزادان در زمان تولد دارد. نوزادان حیوانات و پرندگان از نظر تکامل بدنی و حواس در زمان تولد به دو دسته تقسیم میشوند: دیررس یا پیشرس.

نوزادان یا جوجه‌های پیشرس اندکی پس از خارج شدن از تخم یا رحم مادر می‌توانند سرپا بایستند، بلوند، راه بروند، شنا کنند و مادر یا پدر خود را تعقیب کنند. مغز و اندام‌های حسی آنان مثل چشم‌ها و گوش‌ها در زمان تولد بسیار تکامل یافته‌اند؛ به طوری که پیام‌های صوتی و تصویری را به خوبی درک می‌کنند، مادر و پدر خود را می‌شناسند و می‌توانند از سرنخ‌های گوناگون برای شناخت محیط زندگی خود بهره ببرند. در میان پرندگان، جوجه‌های ماکیان مثل مرغ خانگی، بلدرچین، طاووس و بوقلمون از این دسته‌اند. همین‌طور جوجه شترمرغ‌ها، اردک‌ها و مرغابی‌ها پیشرس‌اند. به طور معمول، زرد تخم پرندگانی که جوجه‌های پیشرس دارند بسیار بزرگ و غنی است که رشد و تکامل رویان را در مدت کوتاهی ممکن می‌کند. گاهی وقت‌ها بخشی از زرده به صورت جذب نشده، در روده جوجه‌های پیشرس باقی می‌ماند. این زرده نیاز غذایی جوجه‌ها را در روزهای نخست تولد برطرف می‌کند. در میان حیوانات، نوزادان اغلب علفخواران مثل گوسفند، بز، غزال، فیل، اسب، زرافه و کرگدن پیشرس‌اند. یکی از ویژگی‌های اغلب نوزادان پیشرس، همسان بودن رنگ بدن

داشته باشند و بدون توقف از پدر و مادر خود غذا بطلبند. آنها به غذای غنی و سرشار از پروتئین نیازمندند. پرنده‌گانی که جوجه‌های دیررس دارند آنها را با خوراک‌هایی چون حشرات که منبع پروتئین و چربی هستند تغذیه می‌کنند. در پرنده‌گانی چون کبوتر و فلامینگو، معده مادر و پدر نوعی شیر بسیار غنی تولید می‌کند که جوجه‌ها از آن تغذیه می‌شوند. در حیواناتی چون گرگ و روباه، مادر غذاهای نیمه‌هضم شده را از معده خود بازمی‌گرداند تا نوزادان آن را مصرف کنند. در مورد پستانداران، شیر مادر مهمترین خوراک برای تغذیه نوزادان پیش‌رس یا دیررس است. نوزادان پرنده‌گان یا حیوانات شکارچی باید راه ورش شکار و یافتن خوراک از مادر و پدر خود فرا بگیرند. گاهی مادر طعمه‌های نیمه‌جان را در مقابل فرزندانشان خود قرار می‌دهد تا آنها را با رفتار شکار آشنا کند و بچه‌ها با دیدن طعمه دچار ترس نشوند. یکی از تفاوت‌های شاخص میان حیواناتی که نوزادان پیش‌رس یا دیررس دارند، طول مدت بارداری است. آنهایی که نوزاد پیش‌رس دارند دوره بارداری طولانی‌تری دارند چون رویان به زمان بیشتری برای کامل شدن پیش از تولد نیاز دارد. دوره بارداری فیمل ۶۶۰، شتر ۴۱۰، زرافه ۴۲۵ و گوسفند ۱۵۰ روز است. در مقابل دوره بارداری گرگ ۶۳، ببر ۱۱۰، روباه ۵۲ و گربه اهلی ۶۳ روز است. ضمن اینکه اغلب حیواناتی که نوزادان دیررس دارند تک‌زا نیستند و در هر زایش نوزادان فراوانی به دنیا می‌آورند. در مقابل، بسیاری از حیوانات با فرزندان پیش‌رس، تک‌فرزند هستند یا در مواردی مثل گوسفند و بز ممکن است در هر زایمان حداکثر ۳ فرزند داشته باشند. زایمان دوقلو در اسب و فیمل ناممکن است. به هر حال همه آفریدگان در هماهنگی با طبیعت و بر اساس شرایط محیط زندگی و توانایی‌های بدنی و امکانات زیستگاه خود زادوولد می‌کنند و هدف از این مقاله تنها بیان گوشه‌ای از زیبایی‌ها و شگفتی‌های آفرینش است.

خارجی ضخیم و گرم یا موهای بلند و کلفت است. مغز و اندام‌های حسی نیاز به تکامل بیشتر دارند تا بتوانند کنترل ماهیچه‌ها و اندام‌های حرکتی را به دست بگیرند و تعادل نوزاد را روی زمین یا شاخه درختان حفظ کنند. گاهی برای دفع مواد زائد چون ادرار و مدفوع به کمک مادر و نوعی تحریک فیزیکی نیاز دارند. مثل اینکه ماده گربه‌ها با لیسیدن ناحیه میان‌دوره نوزاد رفتارهای دفعی او را تحریک می‌کنند. ضعف یا نداشتن پوشش خارجی گرم باعث می‌شود تا برای زنده ماندن به حرارت بدن پدر و مادر خود نیاز داشته باشند. جوجه پرنده‌گانی چون عقاب، شاهین، جغد، زیرآبروک، ماهی‌خورک، هدهد، طوطی‌ها و تمام راسته گنجشک‌سانان از این دسته‌اند. اندازه تخم‌ها و زرده این پرنده‌گان در مقایسه با گروه قبلی کوچکتر است. در میان حیوانات، نوزادان جوندگان مثل موش و همستر، گوشتخواران چون گربه، سگ، شیر و پلنگ دیررس‌اند. پاندها بزرگترین پستاندارانی هستند که نوزادان دیررس به دنیا می‌آورند. نوزاد انسان به طور کامل دیررس است. بسیاری از این جانوران به طور طبیعی در محل‌هایی زادوولد می‌کنند که امکان لانه‌سازی و پنهان کردن نوزادان در مکانی تاریک و به دور از خطر برای آنها وجود دارد یا پرنده‌گانی هستند که در ارتفاع بالا، میان صخره‌ها و سوراخ‌های تنه درختان آشیانه می‌سازند. رنگ بدن این نوزادان یا تیره است یا نیاز چندانی برای استتار شدن در محیط زندگی ندارد چون در پناهگاهی امن نگهداری و بزرگ می‌شوند. یکی از ویژگی‌های نوزادان دیررس نیاز آنها به خوراک فراوان و بسیار غنی است تا بتوانند با سرعت زیاد رشد کنند. این نوزادان و جوجه‌ها با سرعتی باورنکردنی بزرگ می‌شوند؛ پرها و پوشش خارجی در مدت کوتاهی پیکر آنها را می‌پوشاند و دندان‌ها به سرعت از میان لثه‌ها سر برون می‌آورند. فراهم کردن انرژی و مواد معدنی برای چنین رشد پرسرعتی باعث می‌شود تا این نوزادان اشتهای فراوانی

